

PLAGIATUL

Cosima Rughiniș

7.02.2010

Cuprins

PLAGIATUL	1
Ce este plagiatul?	1
<i>Prezentarea drept creație personală</i>	1
<i>Contextele sociale relevante pentru plagiat</i>	2
<i>Ce sunt creațiile intelectuale originale?</i>	2
<i>Cine este autorul?</i>	4
<i>Plagiatul comparat cu încălcarea drepturilor de autor</i>	4
<i>Pași pentru evitarea plagiatului</i>	5
Și totuși	7
<i>„Nu am plagiat, doar m-am inspirat”</i>	7
<i>Este plagiatul un furt?</i>	7
Resurse utile online	7

Ce este plagiatul?

O definiție a plagiatului implică patru elemente principale – discutate în detaliu mai jos:

Plagiatul reprezintă (1) **prezentarea drept creație personală** a (2) **creațiilor intelectuale originale** ale unui (3) **alt autor**, în (4) **contexte sociale** în care creațiile personale sunt recunoscute și recompensate.

Prezentarea drept creație personală

O anumită creație intelectuală poate fi prezentată ca fiind proprie fie explicit – „În continuare voi argumenta că...”, „Părerea mea este că...”, „Propun folosirea conceptului de...”, fie implicit. Ca regulă generală, toate elementele de originalitate (concepte noi, interpretări, informații factuale, generalizări, ipoteze și întrebări etc) incluse într-o lucrare semnată de un autor sunt atribuite acestui autor – dacă nu există o specificare explicită, clară, a unui alt autor de la care au fost preluate.

Principalul gest de asumare a unei creații personale o reprezintă semnarea acelei creații și prezentarea sa unui public interesat de contribuția originală a autorului.

Contextele sociale relevante pentru plagiat

Plagiatul este o încălcare gravă a regulilor morale în acele comunități profesionale în care originalitatea creațiilor este căutată, recunoscută și recompensată. De exemplu, **comunitatea științifică** solicită membrilor săi contribuții proprii la cunoașterea lumii – contribuții care sunt recunoscute și recompensate simbolic și material. În **comunitatea universitară**, studenților li se solicită contribuții proprii prin lucrări care demonstrează înțelegerea domeniului studiat și, eventual, chiar contribuții la cunoașterea respectivă – iar creațiile originale ale studenților sunt recompensate prin note și, în cele din urmă, prin diplome de studiu și titluri academice. În **jurnalism**, de asemenea, creațiile originale ale jurnaliștilor – incluzând informații relevante sau interpretări originale – sunt recompensate atât simbolic, cât și financiar. Plagiatul este o ofensă majoră și în **artă**, sau în domeniile aplicate ale științei precum **ingineria**.

Gravitatea plagiatului în aceste contexte sociale provine din faptul că distorsionează logica recompensării meritelor – ducând la o distribuire injustă a recompenselor. Plagiatul reprezintă o trișare, schimbând natura „jocului” prin degradarea competiției între participanți.

Există și contexte sociale în care plagiatul nu este la fel de relevant – deoarece originalitatea nu este o valoare cheie. De exemplu, textele documentelor legislative sunt evaluate nu în raport cu originalitatea lor, ci, printre altele, în raport cu adecvarea la anumite principii, claritatea în exprimare și facilitatea de implementare, corectitudinea față de normele legislative deja existente. Originalitatea unei propuneri de legi poate fi chiar un dezavantaj. În acest context, logica redactării documentelor normative este mai puțin sensibilă la precizarea strictă a autorilor și a contribuțiilor lor originale.

Ce sunt creațiile intelectuale originale?

„Creațiile intelectuale originale” pot fi instrumente de cunoaștere sau înțelegere a lumii – precum conceptele noi, descrierile unor aspecte ale realității, generalizările, ipotezele, întrebările, teoriile și modelele explicative. Ele pot fi, de asemenea, creații care facilitează acțiunea asupra lumii (instrumente utile în acțiune), de la design-uri de unelte, la prezentări ale unor proceduri de acțiune sau metodologii. Creațiile intelectuale originale pot fi și exprimări cu valoare artistică – utilizând cuvintele, sunetele, imaginile și/sau alți stimuli pentru a produce o anumită trăire.

Creațiile intelectuale originale nu includ elemente intrate în cunoașterea de simț comun. Desigur, nu există un consens asupra a ce anume reprezintă cunoaștere de simț comun, generalizată, și ce anume reprezintă cunoaștere originală a cărei sursă trebuie menționată. Această limită se modifică permanent, reflectând nivelul de popularitate și acceptare generală a unor elemente de cunoaștere. De exemplu, faptul că Pământul se rotește în jurul Soarelui este un element de cunoaștere comună – dar modelul heliocentric, formalizat matematic de Copernic în secolul al XVI-lea, a reprezentat o revoluție în domeniul cunoașterii, reprezentând o creație intelectuală originală și puternic contestată la vremea publicării sale. De dată mai recentă, faptul că „rasa” oamenilor este un concept cu relevanță sociologică, nu biologică, este de asemenea cunoaștere

comună – dar cu mai puțin de un secol în urmă conceptul biologic de „rasă” a fost parte a genocidului celui de-al Doilea Război Mondial.

Câteva exemple de creații originale din domeniul sociologiei și psihologiei sunt prezentate în tabelul de mai jos:

	Înțelegere a lumii	Acțiuni asupra lumii	Exprimări cu valoare artistică
Exemple generale:	Concepte, descrieri, teorii, ipoteze	Instrumente de cercetare sau de analiză a datelor	(Re)Formulări persuasive ale unor idei Exprimări interesante ale unor idei noi sau cunoscute deja
Exemple concrete:	<p>Concepte: „noul rasism”, „rasism diferențial”, „rasism aversiv”, „intoleranță focalizată”, „cogniție implicită”</p> <p>Teorii: „Implicit attitudes are manifest as actions or judgments that are under the control of automatically activated evaluation, without the performer's awareness of that causation”.¹</p> <p>Interpretări: „The race IAT has received an unusual degree of popular attention, so much that at times it is difficult to separate the impact it has had due to empirical scrutiny from the impact it has had due to media interest”.²</p>	<p>Scale de măsurare a intoleranței – de exemplu, scala distanței sociale a lui Emory S. Bogardus, sau proceduri de măsurare prin IAT – Implicit Association Tests (propusă de A. Greenwald, D. McGhee și L. Schwartz)</p>	<p>„Consider a thought experiment. You are shown a series of male and female faces, to which you are to respond as rapidly as possible by saying "hello" if the face is male and "goodbye" if it is female. For a second task, you are shown a series of male and female names, to which you are to respond rapidly with "hello" for male names and "goodbye" for female names. These discriminations are both designed to be easy-the faces and names are unambiguously male or female. For a final task you are asked to perform both of these discriminations alternately. That is, you are shown a series of alternating faces and names, and you are to say "hello" if the face or name is male and "goodbye" if the face or name is female. If you guess that this combined task will be easy, you are correct.”³</p>

¹ Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. K. L. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, **74**, 1464-1480, p. 1464

² Blanton, H., Jaccard, J. (2008). Unconscious Racism: A Concept in Pursuit of a Measure, *Annual Review of Sociology*, **34**, 277-297, p. 285

³ Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. K. L., op. cit., p. 1464

Cine este autorul?

Autorul este cel mai adesea o persoană – dar nu este întotdeauna așa. Desigur, autorul poate să includă mai multe persoane (co-autori) – dar poate să fie și o organizație.

În cazul textelor produse de o organizație (de exemplu, Banca Mondială, sau American Sociological Association) – autorul nu constă doar în persoanele care au lucrat efectiv la text, ci constă în organizația ca întreg, deoarece reflectă nu doar opiniile individuale ale oamenilor implicați, ci misiunea organizațională și normele interne de funcționare ale acesteia. Un exemplu de text creat de o organizație este:

American Sociological Association. 2003. *The Importance of Collecting Data and Doing Social Scientific Research on Race*. Washington, DC: American Sociological Association

Autorul poate fi anonim, sau poate fi menționat sub un pseudonim. De exemplu, articolele din enciclopedia virtuală Wikipedia sunt create de o comunitate de contribuitori (desemnată prin formula „contribuitorii Wikipedia”), care editează textele folosind pseudonime – mai precis, nume de utilizatori (id-uri). Pentru fiecare articol, putem vedea istoria editărilor succesive, precum și discuțiile online purtate de comunitatea de autori. De exemplu, instrucțiunile de citare a articolului „Racism” din Wikipedia specifică, la data editării acestui articol:

Bibliographic details for "Racism":

- *Page name: Racism*
- *Author: Wikipedia contributors*
- *Publisher: Wikipedia, The Free Encyclopedia.*
- *Date of last revision: 5 February 2010 23:33 UTC*
- *Date retrieved: 7 February 2010 10:12 UTC*
- *Permanent link:*
<http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Racism&oldid=342191549>
- *Primary contributors: [Revision history statistics](#)*
- *Page Version ID: 342191549*

De asemenea, autorul unei anumite creații poate fi necunoscut – mai ales în cazul creațiilor din trecut, sau a unor texte postate online.

Preluarea creațiilor originale ale unui alt autor și asumarea lor ca o creație proprie reprezintă plagiat, chiar dacă autorul creației originale este necunoscut, anonim sau colectiv.

Plagiatul comparat cu încălcarea drepturilor de autor

Plagiatul este distinct de încălcarea drepturilor morale ale autorului sau de încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Drepturile morale ale autorului includ drepturi precum cel de a fi recunoscut ca autor, dreptul de a-și publica anonim sau sub pseudonim creația, sau dreptul de a dispune de integritatea propriei creații.

Drepturile de proprietate intelectuală includ drepturile economice privind o anumită creație – precum drepturile de a consuma, difuza sau comercializa respectiva creație. Drepturile de proprietate intelectuală pot aparține autorului – dar și unei alte părți, precum moștenitorii autorului,

o editură, sau oricine altcineva căruia aceste drepturi i-au fost transferate. Drepturile de proprietate intelectuală pot fi transferate (de exemplu: donate, moștenite, vândute, respectiv cumpărate) în mod legitim. Dimpotrivă, calitatea de autor al unei creații intelectuale originale nu poate fi transferată în mod legitim.

Plagiatul reprezintă în general o încălcare atât a drepturilor morale ale autorului, cât și a drepturilor de proprietate intelectuală asupra creației respective. **Totuși, există cazuri în care plagiatul poate să nu încalce nici drepturi morale ale autorului – dacă acesta/aceasta a renunțat la ele voluntar - și nici drepturi de proprietate intelectuală, dacă respectiva creație este disponibilă în domeniul public fără nici un fel de restricții.**

Să luăm drept exemplu cazul „fabricilor de esee” – firme specializate în producerea de lucrări originale (referate, dizertații, sau orice alt produs intelectual), contra cost, la cererea unui client. Clientul comandă un produs (de exemplu, o dizertație pe tema „Măsurarea rasismului aversiv prin teste psihologice”), pe care apoi îl prezintă ca fiind propria creație – prin publicare, sau prin susținerea sa în cadrul unui examen de licență. În acest caz, autorii reali ai dizertației au renunțat la toate drepturile morale asupra creației lor, și au transferat cumpărătorului toate drepturile de proprietate asupra acesteia. Prin urmare, susținerea publică a dizertației sau publicarea acesteia nu încalcă nici un fel de drept moral sau economic al autorilor. Totuși, cumpărătorul realizează un plagiat – deoarece prezintă un produs original creat de alți autori drept o creație proprie, asumându-și meritul pentru acesta într-un context în care acest merit este recompensat (prin acordarea unui titlu academic, prin oferirea unor burse, angajarea într-o poziție de cercetare etc.)

Un autor poate plagia și creații care nu sunt acoperite de licențe de proprietate intelectuală, fiind parte a domeniului public. De exemplu, un autor poate plagia texte din Wikipedia, care sunt disponibile sub o licență *Creative Commons Attribution-ShareAlike*.

Reciproc, un autor poate încălca drepturile de proprietate intelectuală fără să plagieze – dacă, de exemplu, scanăm o carte și o postăm pe Internet fără permisiunea deținătorului drepturilor de proprietate intelectuală, sau dacă includem într-o lucrare fotografii copiate fără să fi cerut permisiunea deținătorului drepturilor.

În cazul lucrărilor științifice este permisă **reproducerea unor fragmente scurte** din texte protejate de drepturi de proprietate intelectuală, cu precizarea corectă a autorului și sursei, în scopul discutării acestora sau a includerii lor în argumentație – fără a fi nevoie de permisiunea deținătorului drepturilor de proprietate intelectuală.

Pași pentru evitarea plagiatului

Evitarea plagiatului presupune urmarea câtorva pași în redactarea propriilor creații intelectuale:

1. În primul rând, trebuie să stabilim dacă respectiva creație (de exemplu, o afirmație, o formulare, un concept etc) reprezintă sau nu o creație originală – sau este o creație intrată în cunoașterea comună. Dacă avem îndoieli, pentru a stabili acest lucru, putem să ne întrebăm:

- a. Este conceptul / cunoașterea / formularea respectivă larg cunoscută și folosită? Dacă nu, atunci va trebui să precizăm autorul și sursa.
 - b. Este conceptul / cunoașterea respectivă disputată, controversată? Dacă da, atunci va trebui să precizăm sursa, inclusiv pentru a oferi credibilitate poziției susținute de noi.
 - c. Alți autori care folosesc acel concept sau acea cunoaștere o atribuie cuiva, sau o folosesc pe post de cunoaștere comună? Dacă alți autori contemporani atribuie sursa, este recomandabil să facem și noi la fel.
2. Dacă este vorba despre o creație originală – sau cu elemente de originalitate, este esențial să fie clar, în lucrarea noastră, că nu pretindem că ne aparține și nu ne atribuim meritul pentru ea. Putem realiza acest lucru prin:
- a. Specificarea generică a faptului ca aparține altcuiva: „Alți cercetători au arătat că...”, „există autori care afirmă că...”, „este cunoscut faptul că...”. Aceste formulări nu sunt recomandate pentru lucrările științifice – unde trebuie precizat cu maximum de exactitate cine este autorul conceptelor, argumentelor, formulărilor invocate de către noi. Ele sunt acceptabile în texte publicate în afara comunității universitare și științifice – de exemplu în jurnalism, sau în publicații personale precum blogurile.
 - b. Specificarea precisă a autorului și a sursei (denumită „citare”) în conformitate cu un stil de citare consacrat. Citarea presupune în mod necesar **precizarea autorului** – deoarece autorul este principalul element de identificare al creațiilor originale. O regulă simplă este aceea că orice invocare în propriile lucrări a unor creații originale din alte surse fără specificarea explicită a autorului este incompletă - și, în lucrările științifice, este incorectă. De exemplu, nu este suficient să precizăm într-un text link-ul sursei de unde am luat informațiile – deoarece link-ul nu ne informează cu privire la autor. Forma exactă pentru precizarea autorului și sursei (de exemplu, autor, an, titlu, loc, editură, pagini etc) variază în funcție de stilul de citare ales.

În cele din urmă, trebuie să ne recitim textul și să ne întrebăm dacă pentru fiecare afirmație și argument, inclusiv pentru conceptele teoretice folosite, este clar cititorului cui aparțin (cine este autorul). Dacă există neclarități, acestea trebuie lămurite.

Precizarea autorului și a sursei trebuie realizată de fiecare dată chiar la momentul și locul invocării respectivului concept, argument etc – adică în text. **Nu este suficientă specificarea unei liste de autori și surse la sfârșitul documentului**, deoarece pe parcursul lecturii cititorii pot să ne atribuie incorect calitatea de autor pentru creații ce nu ne aparțin.

Și totuși...

„Nu am plagiat, doar m-am inspirat”

Plagiatul nu se măsoară prin intenția autorului, ci prin creația rezultată – mai precis, prin mesajul transmis publicului. Chiar dacă autorul a avut intenția de a se inspira și de a crea un produs intelectual mai bun, prin referirea la creațiile altor autori, dacă lucrarea sa produce confuzie în rândul cititorilor între creatorul real și semnatar, este vorba despre plagiat – fără alte nuanțe.

Este plagiatul un furt?

Analogia între plagiat și furt este înșelătoare din două puncte de vedere: al distribuției daunelor, și al calității acestora.

În primul rând, furtul are ca victimă principală persoana care își pierde bunul furat. Există și victime colaterale – de exemplu, membrii comunității respective care vor fi afectați de teamă sau insecuritate. Totuși, paguba suferită de victima directă a furtului este semnificativ mai importantă. În cazul plagiatului, victima nu este doar autorul contribuției originale – ci întreaga comunitate profesională, și cu precădere cititorii sau, mai general, consumatorii materialului bazat pe plagiat. Prin urmare, prin daunele totale produse, plagiatul este o combinație de furt cu **înșelăciune** – deoarece publicul își formează o impresie falsă despre autorul creației respective.

A doua diferență între plagiat și furt se referă la relația dintre autorul real și creația sa. Autorii nu sunt doar „proprietarii” creațiilor lor intelectuale – deseori relațiile sunt mai profunde, dat fiind că autorii investesc un efort considerabil în munca lor intelectuală. Ideile sau formulările proprii unui autor îi definesc personalitatea și identitatea în raport cu ceilalți membri ai comunității – mai mult decât proprietățile materiale. Prin urmare, prin daunele produse autorului real, plagiatul implică simultan furtul unei **creații** intelectuale, furtul unei **identități** intelectuale și o formă de **abuz emoțional**.

Resurse utile online

Hexam, Irving (2005). Academic Plagiarism Defined. Disponibil online la URL: <http://people.ucalgary.ca/~hexham/study/plag.html> (07.02.2010)

Universitatea din București (2009). Codul de etică al Universității din București – Secțiunea „Respectarea proprietății intelectuale, a drepturilor de autor, a standardelor de integritate academică”. Disponibil la URL: http://www.unibuc.ro/uploads_ro/48044/etica_propriet_intel.pdf (05.02.2010)

*** What is Plagiarism? (n.d.) Disponibil la URL: http://www.plagiarism.org/learning_center/what_is_plagiarism.html (07.02.2010)